

Történelem 10. évfolyam

I. Vezetői összefoglaló

A pedagógusok pozitívan értékelték, hogy a tankönyvben megjelenik egy jól tagolt, áttekinthető, az (átlagos gimnáziumi) diákok számára feldolgozható, könnyen megérthető, tanulható törzsanyag. Fontos pozitívumként említik a térképeket, a jól megválasztott ábrákat, képeket, a táblázatokat. Többnyire megfelelőnek tartják a források megválasztását és mennyiségét. Ugyanakkor felmerült, hogy, terjedelme ellenére, a könyvben szereplő (illetve a kerettantervben megjelölt) ismeretanyag nincs összhangban az érettségi követelményekkel. Némelyek hasznosnak tartanák, ha áttekintő összefoglalások lennének az egyes leckék végén.

Tematika (tananyag szerkezete)

A pedagógusok részéről felmerült, hogy a tananyag terjedelme túl nagy, nincs összhangban az óraszámokkal, feszítettnek tartják a tanmenetet: egyesek több, némelyek csaknem az összes témakör tekintetében tágabb időkeretet tartanának indokoltnak ezek tárgyalására, némely leckéket megbontanának; mindeközben, akár a kerettantervvel, illetve a tanmenettel összevetve, egyesek szerint a tankönyvi tartalom még kiegészítésre is szorulna. Javaslatok fogalmazódtak meg továbbá egyes témarészek áthelyezésére annak érdekében, hogy az összetartozó anyagrészeket egyben lehessen tárgyalni. Megoszlanak a vélemények az összefoglaló, gyakorló órák, a számonkérésre betervezett idő tekintetében: többen a gyakorló órák terhére szabadítanának fel időt egyes témakörök feldolgozásának javára.

A fejezetek, leckék tartalmi felépítése

Összességében/többnyire, a pedagógusok megfelelőnek tartják a tananyag, a források, a képek/ábrák és a térképek mennyisége közötti egyensúlyt a könyvben. A pedagógusok pozitívan értékelték a források megválasztását is. Egyesek azonban hiányolják a lecke végi összefoglalásokat.

Szövegek (olvashatóság, érthetőség)

A pedagógusok jellemző véleménye szerint a könyv jól tagolt, áttekinthető, megérthető, könnyen tanulható; a források viszonylag jól használhatóak, a megtanulandó anyag megfogalmazása egyszerű; a könyv támogatja a diákok önálló otthoni felkészülését; a diákcsoportok ugyanakkor mind az érthetőség, mind az önálló felkészülés vonatkozásában inkább fogalmaztak meg negatív álláspontot a könyvvel kapcsolatban. Az olvashatóság vonatkozásában a pedagógusok az idegen szavak magyarázatának hiánya miatt értékelték relatíve alacsonyabbra a könyvet, de több kritikai észrevételt tettek a fogalmak definiálásával kapcsolatosan is.

Kérdések, feladatok (gondolkodtatás, tanulásirányítás)

A könyv megítélése a feladatok, az egyes feladattípusok szemponjából nem egységes; a könyvet relatíve alacsonyabbra értékelték a pedagógusok a differenciálás támogatása tekintetében. A pedagógusok egy része határozottan pozitívan értékeli a „Rádás” és a „Kitekintő” részeket a tankönyvben.

Önellenőrzés, értékelés

Az önellenőrzés/értékelés dimenziójában, a pedagógusok saját értékelő tevékenységük támogatása, illetve a diákok számára önnön fejlődésük érzékeltetése tekintetében értékelték relatíve legalacsonyabbra a könyvet.

Képek, ábrák

A pedagógusok többnyire pozitívan értékelik a könyv képanyagát, az áttekinthető, a megértést segítő ábrákat, térképeket, valamint a táblázatokat; megfogalmazódnak bizonyos kritikák ugyanakkor a képek, ábrák, térképek méretével kapcsolatban. Ebben a vonatkozásban a pedagógusok az illusztrációk információ-rendszerező funkciója tekintetében értékelték relatíve alacsonyabbra a könyvet: felmerült, hogy több összefüggéseket szemléltető ábra is szerepelhetne a könyvben.

Tipográfia

A könyvet viszonylag egyöntetűen esztétikusnak, nyomdai kivitelezését megfelelőnek, a tipográfiai jellemzőit a tanulók életkori sajátosságaihoz illeszkedőnek találták a pedagógusok; ehhez képest összességében némileg alacsonyabbra értékeli a könyvet a szöveg tagolása és a kiemelések, a képek és a szöveg aránya, valamint a tantárgy eredményes tanítását hatékonyan szolgáló mivolta tekintetében.

Tanmenet

Egyesek szerint az évfolyam tananyagának terjedeleme túl nagy, feszítettnek tartják a tanmenetet, továbbá feszültséget éreznek a 9. és a 10. évfolyam tantervi követelményei között. Nem egységesek a vélemények az összegző/gyakorló órák tekintetében: egyesek szerint az összefoglaló órák (és a számonkérések) jól tervezettek, az ellentétes véleményen lévők jellemzően a gyakorló órák terhére csoportosítá(ná)nak át időt egyes témakörök feldolgozásához. Miközben többen (részben) megfelelőnek tartják a tanórák elosztását, az értéklők egy része számos konkrét témakört megjelöl, egyesek néhány kivétellel az összeset, amelyeket véleményük szerint nagyobb időkeretben kellene tárgyalni az ismeretek átadása, elmélyítése és begyakorlása, a fejlesztési célok elérése érdekében. Sokan heti három órában tanítják a tantárgyat.

Sokan úgy érzik, a tananyag mennyisége nincs összhangban az óraszámokkal: a tanmenet nagyon feszes; részben ezért nem is feltétlenül látnak módot további témák beemelésére, a kerettanterv előírásainak fényében pedig témák elhagyására sem. Mások szerint ugyanakkor a tananyag (tankönyv) tartalma hiányos: fontos kerettantervi tartalmak maradtak ki a leckékből; a tanmenetben megfogalmazott tartalom megfelelő, de a tartalmi követelményeket össze kellene egyeztetni a tankönyvi főszöveggel, forrásokkal, képekkel, ábrákkal.

Pedagógiai, módszertani szemlélet

A pedagógusok jellemzően egyetértenek a fejlesztési célokkal és feladatokkal, azok egymásra épülését megfelelőnek tartják; adott leckék vonatkozásában ugyanakkor módosítanának olykor az azokhoz rendelt fejlesztési célok körén, egyesek úgy érzik, a könyv nem minden fejlesztési követelménynek felel meg egyformán jól.

Az órai munkának lényeges eleme lehet a vázlatkészítés, részben a tananyagtól, de főleg a osztály képességeitől függően is. A gyengébb képességű gyerekeknek még ez a szövegmennyiség is sok ahhoz, hogy önállóan dolgozzák fel, otthon olvassák el; az ábrák/táblázatok jól kiegészítik az (órán készített) vázlatokat. Az órákon történő (fel)olvasás nem általános gyakorlat, szintén osztály/iskolafüggő; az ábrák, források elemzése már inkább. A problémák megvitatása sem mindenhol bevett gyakorlat. Páros, illetve csoportmunkát viszonylag széles körben alkalmaznak, a projektműszert kevésbé. Van, aki használ digitális anyagokat. A témazárókat nem helyettesítik alternatív számonkérési formákkal. A hagyományostól eltérő csoport- és tanulásszervezési formák, kompetenciafejlesztő módszerek alkalmazásának szempontjából az egyik legnagyobb, de nem egyetlen gátat a rendelkezésre álló idő szűkössége jelenti; ugyanakkor nem minden pedagógus van meggyőződve arról sem, hogy a diákok így is ugyanolyan hatékonysággal lennének képesek felkészülni az érettségire.

A tanulók motivációjára, aktivitására, az osztályon belüli interperszonális viszonyaira a könyv jó hatással van. Az olvasási készségekkel alapvető problémák vannak, ezt egy történelemkönyv, legyenek bár benne segítő feladatok, önmagában nem fogja tudni kezelni; mindazonáltal a vizualitást támogató ábrák ebből a szempontból is hasznosak. Hátrányos

helyzetű tanulók felzárkóztatására, sajátos nevelési igényű tanulók oktatására alkalmas célzott feladatok nincsenek a könyvben.

A pedagógusok, összességében, kifejezetten pozitívan nyilatkoztak a könyvről felépítését, arányait, tartalmi és vizuális elemeit tekintve egyaránt. Mind a taníthatóság, mind a tanulhatóság szempontjából jónak értékelték, alkalmasnak tartották az érettségire való felkészítésre/felkészülésre.

II. A tankönyvre vonatkozó statisztikai adatok az év végi felmérésből

Az év végi kérdőív kitöltésére május közepétől június végéig volt lehetőségük a pedagógusoknak. Összesen 46 válasz érkezett a Történelem 10 tankönyvre, amiből 41 az OFI-val szerződésben álló „kipróbáló”pedagógus, illetve 5 önkéntes kitöltő „használó” pedagógustól származott. Ez azt jelenti, hogy a kipróbálás folyamatában összességében 89% volt a kipróbálók, és 11% a használók aránya.

1. Táblázat: A kipróbáló és használó pedagógusok, valamint az összesen beérkezett válasz száma

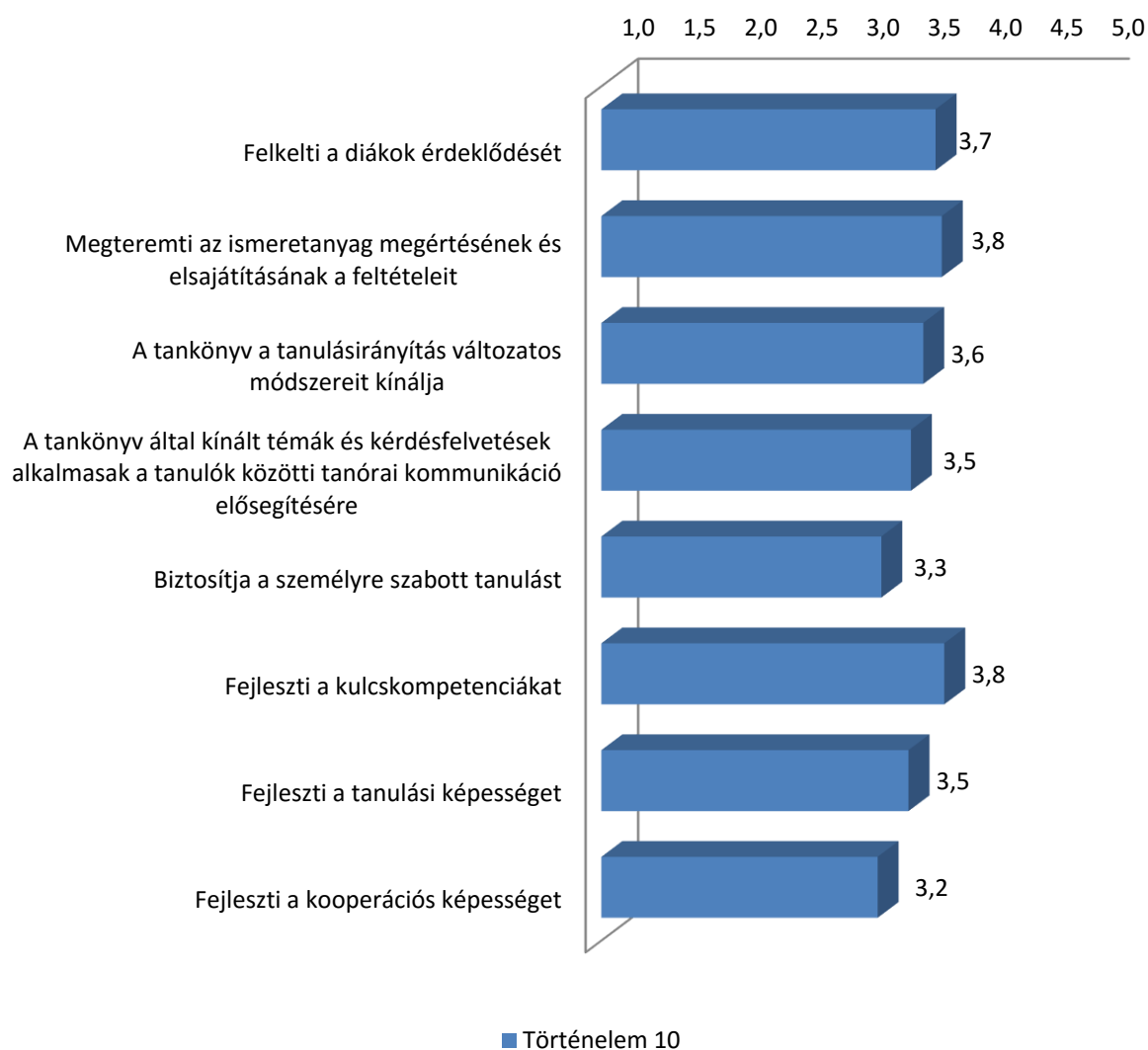
Történelem 10	Kipróbáló k száma	Használó k száma	Összesen
Válaszadók száma	41	5	46
Válaszadók aránya	89%	11%	100%

Tankönyvi minőség elemei

Az egyes szempontokat ötfokú skálán értékelték a pedagógusok.

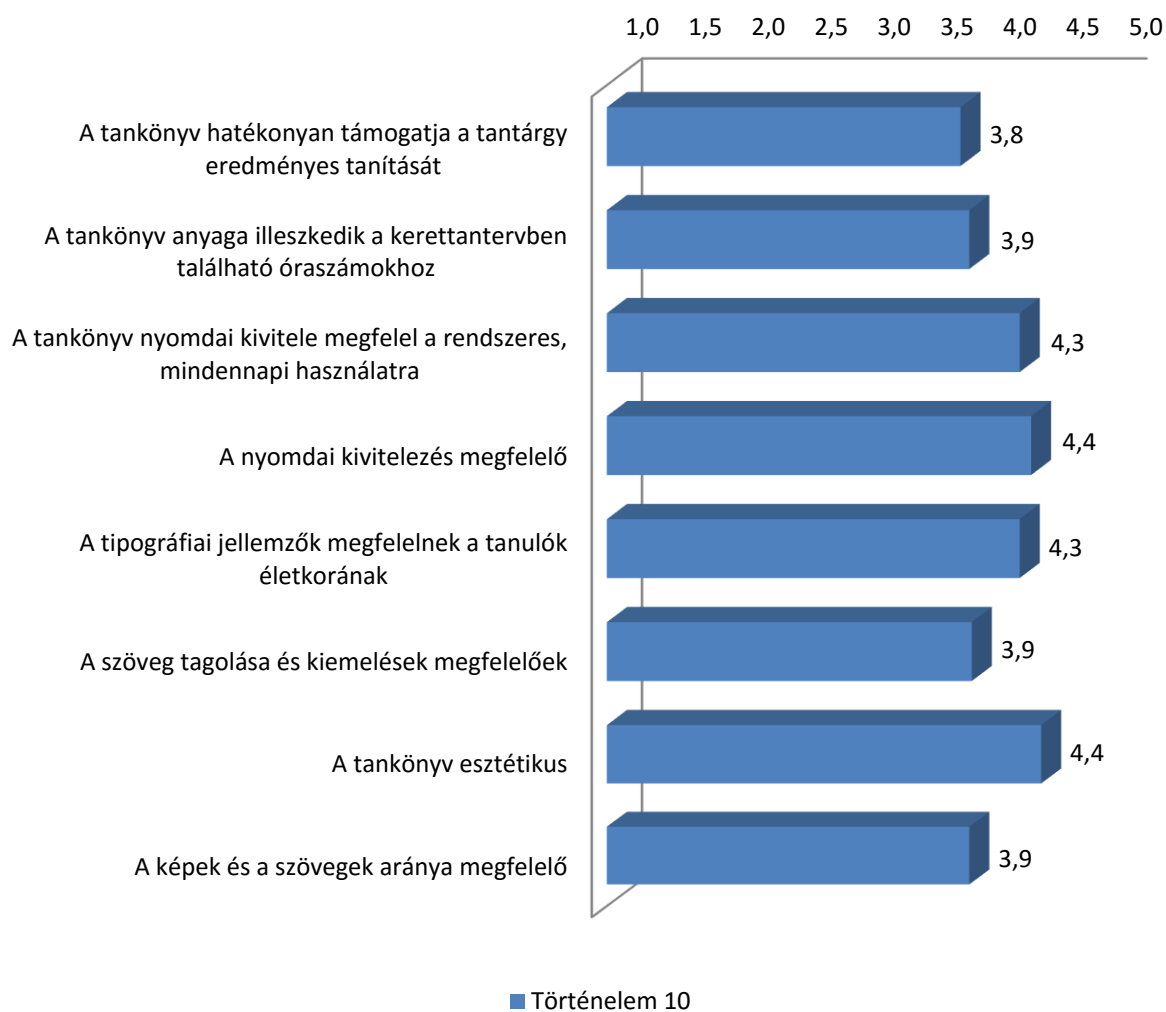
1. Ábra: Tankönyv tartalma, és módszerei

A pedagógusok a legpozitívabban az ismeretanyag-megértés és elsajátítás feltételeinek megteremtésében, illetve a kulcskompetenciák fejlesztésében értékelték a tankönyvet, a legnegatívabbra pedig kooperációs képességfejlesztés szempontjából értékelték.

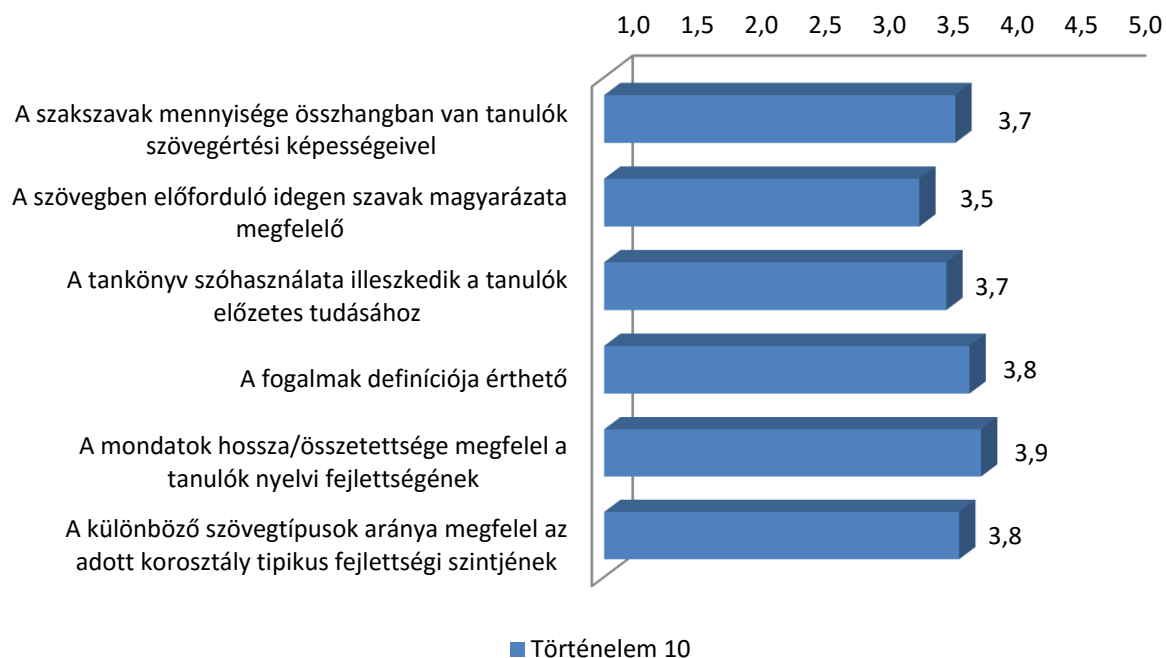
2. Ábra: Szerkesztés és kivitelezés

A szerkesztés, kivitelezés terén a tankönyv esztétikus kivitelezésével, és a nyomdai kivitelezéssel voltak leginkább elégedettek a tanárok, legkevésbé pedig a tantárgy eredményes tanításának támogatásával.

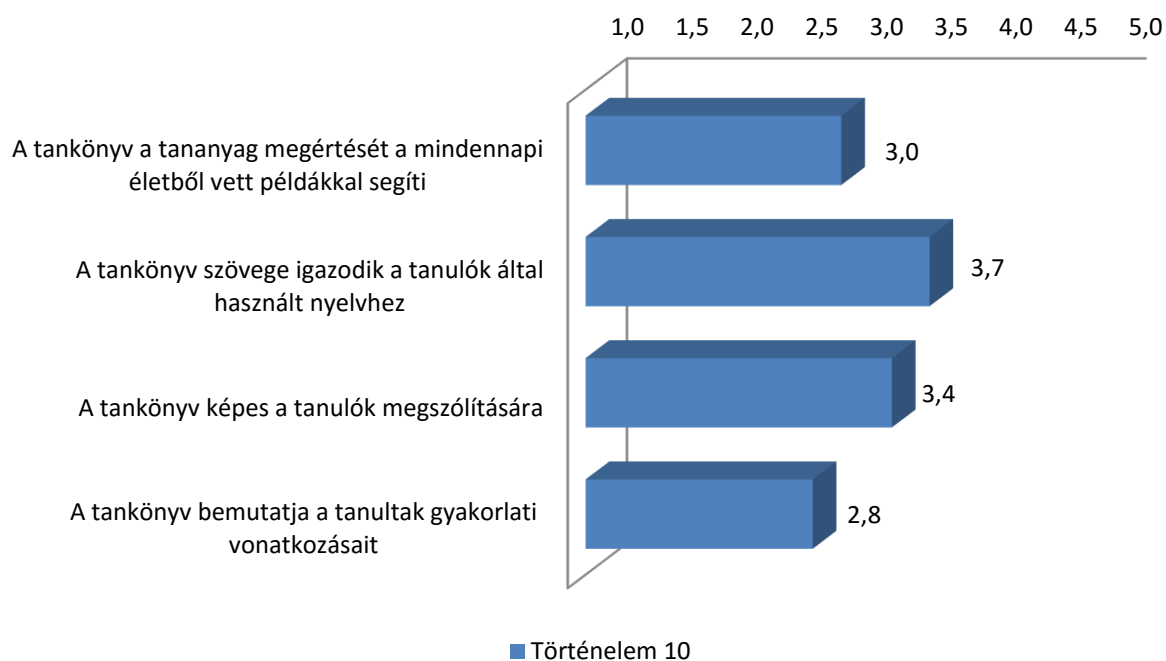

3. Ábra: Olvashatóság, érthetőség

A mondatok hosszát, és összetettségét megfelelőnek tartották a tanulók nyelvi fejlettségének, azonban kevésbé tartották megfelelőnek az idegen szavak magyarázatát.

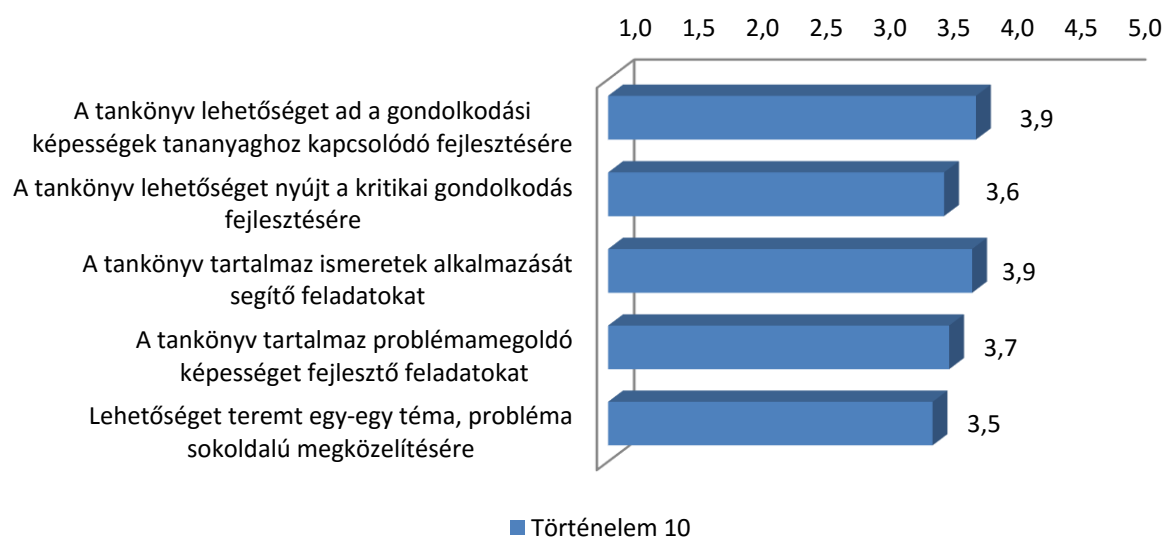
4. Ábra: Életszerűség

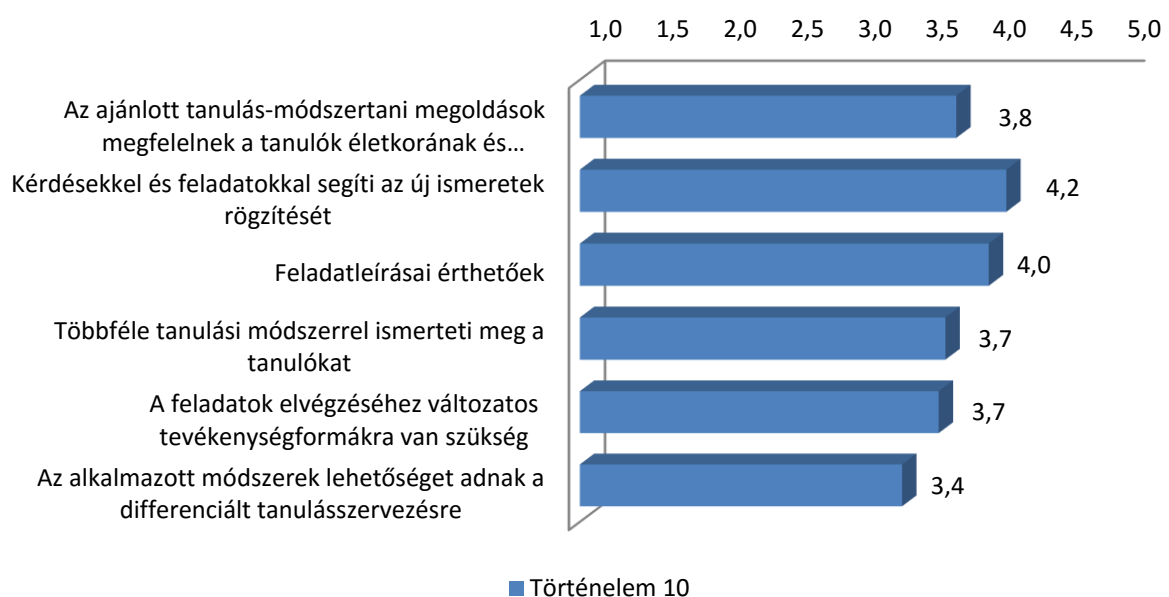
Az életszerűség szempontjából a tankönyv nem felelt meg a pedagógusok elvárásainak. Legnegatívabban a tanulók gyakorlati vonatkozásai szempontjából értékelték.

A **kérdések és feladatok** terén a pedagógusok alkalmasnak tartották a tankönyv feladatait a diákok előzetes ismereteinek felidézésére, illetve a tankönyvben található szövegek és ábrák olyan problémákat is felvetettek, amelyek a problémák megvitatására ösztönöztek. Ugyanakkor hiányoztak a személyes tapasztalatokra való utalások.

5. Ábra: Gondolkodtatás

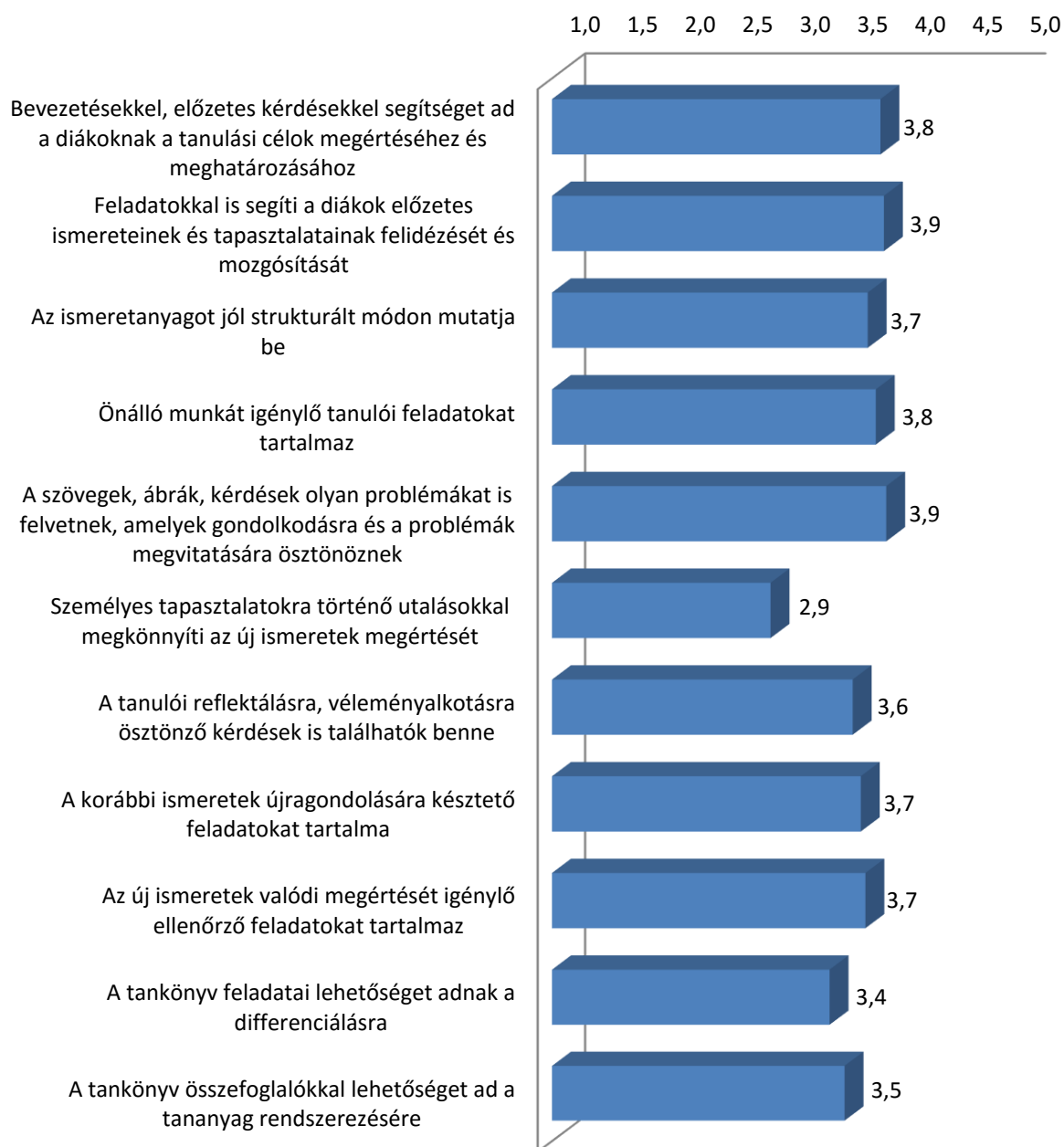
6. Ábra: Tanulásirányítás

A feladatok terén további problémák mutatkoztak a differenciálással kapcsolatban.

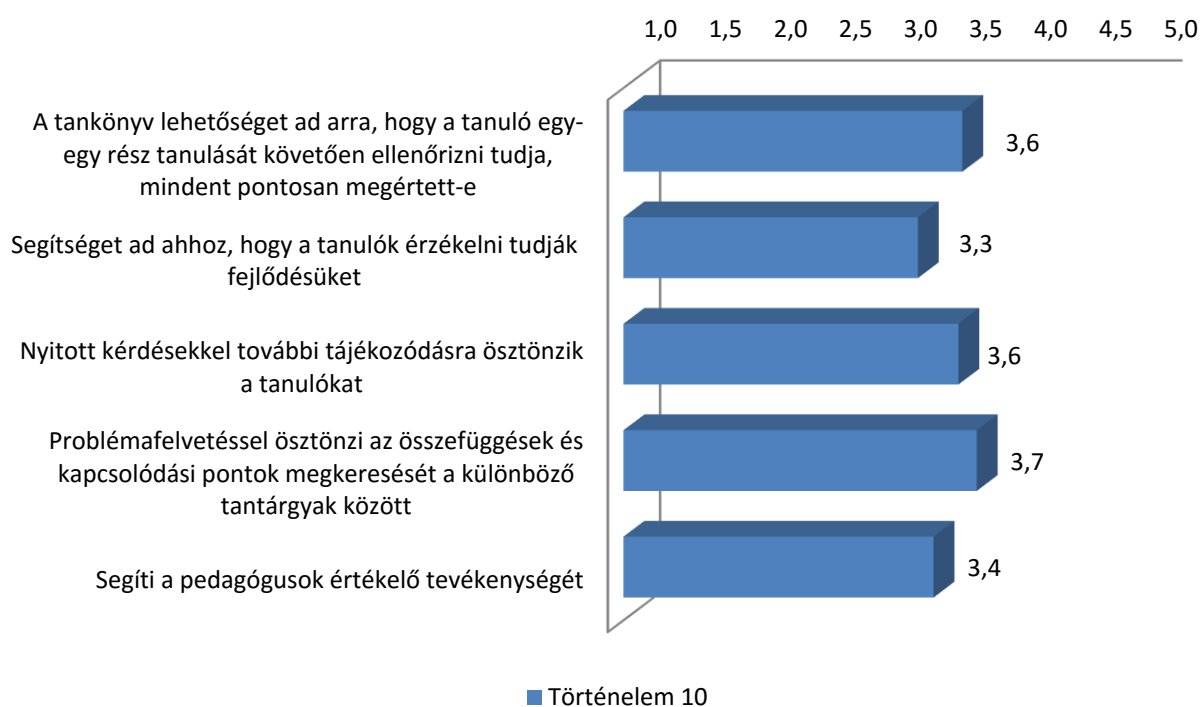
7. Ábra: Feladatok

■ Történelem 10

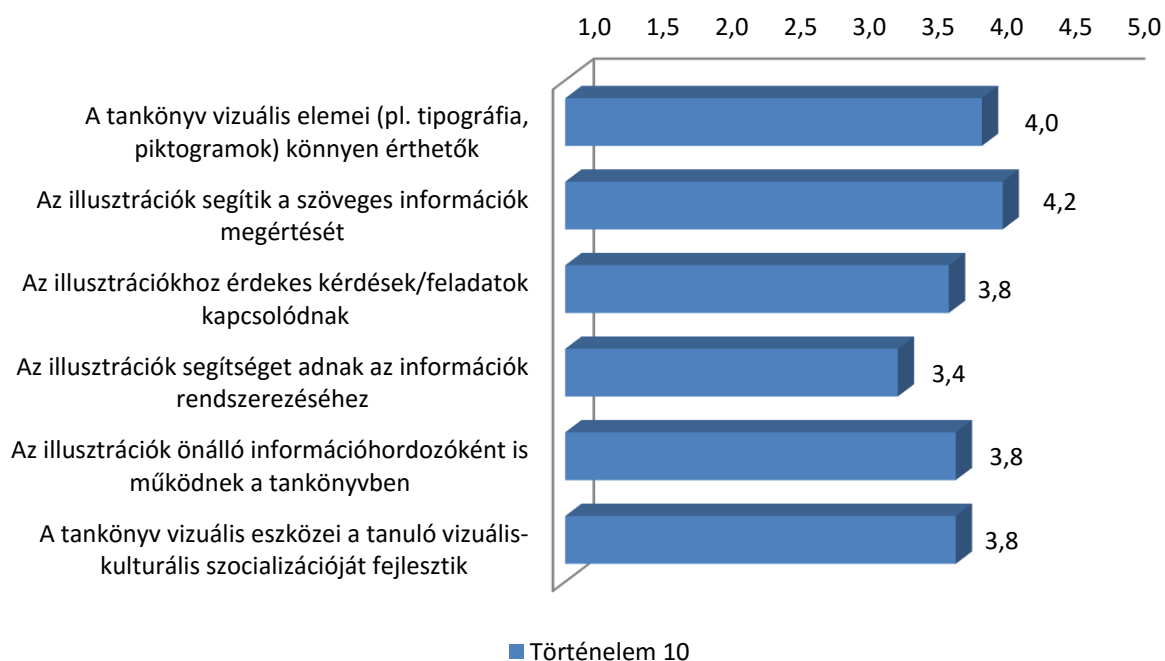
További hiányosságok mutatkoztak az étékelés terén, mind az önértékelés, mind a tanári értékelés megsegítésében, de leginkább a fejlődés érzékeltetésével kapcsolatban.

8. ábra: Önellenőrzés, értékelés

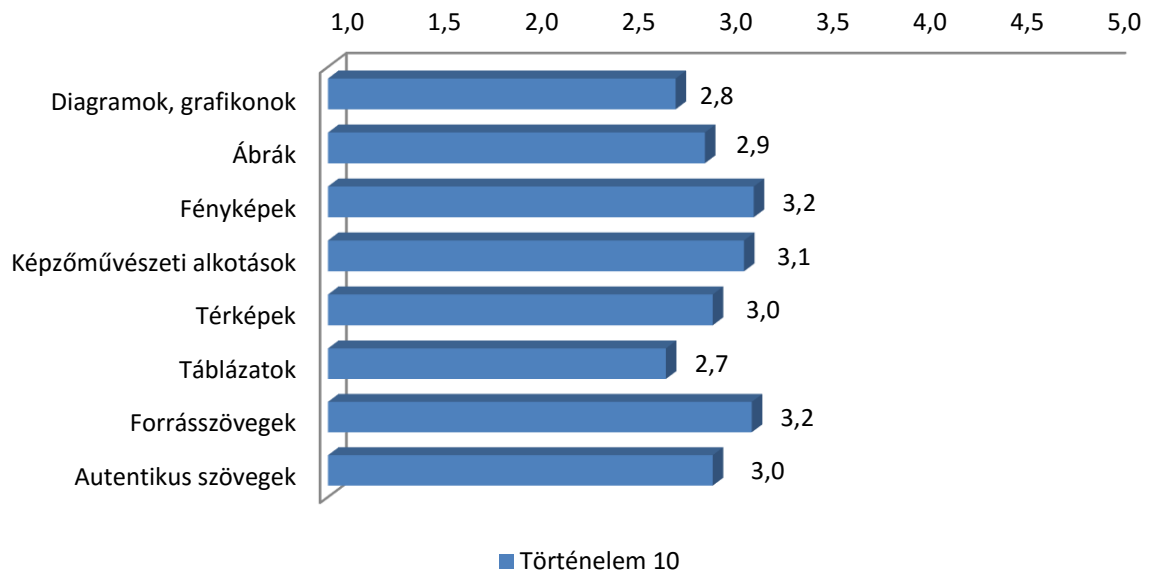
A szemléltető eszközökkel többségében elégedettek voltak a pedagógusok. Elsősorban illusztrációk információrendszerezésében mutatkoztak hiányosságok.

9. ábra: Szemléltetés

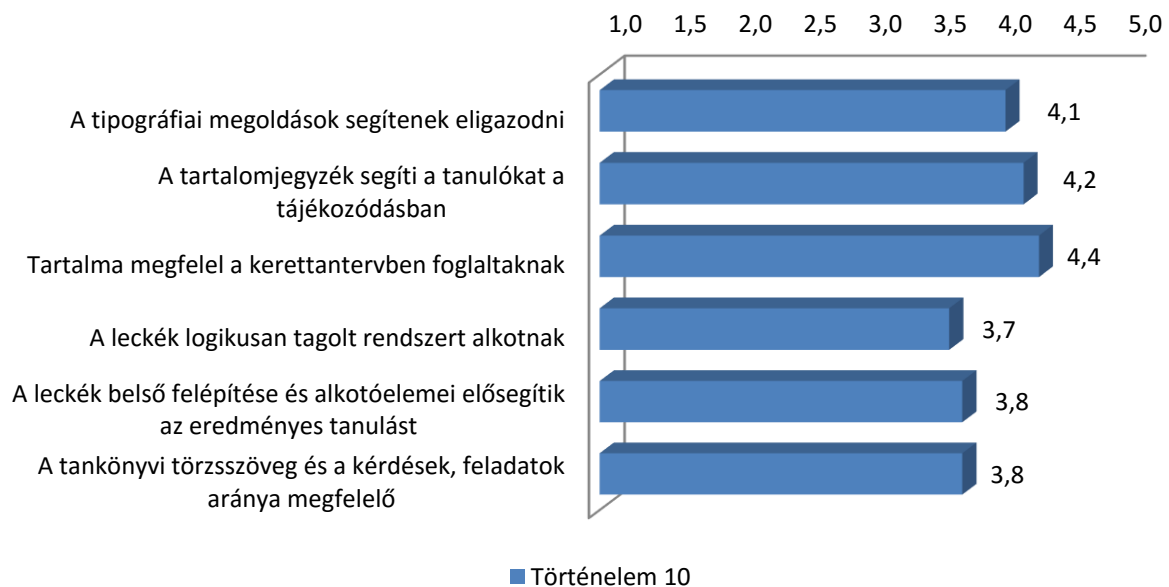
A szemléltető eszközök közül minden típus megjelenését ideális arányúnak és mennyiségűnek tartották a pedagógusok. A fényképeket és forrásszövegeket valamelyest sokallták, a táblázatok arányát pedig inkább kevesellték.

10. ábra: Szemléltető eszközök

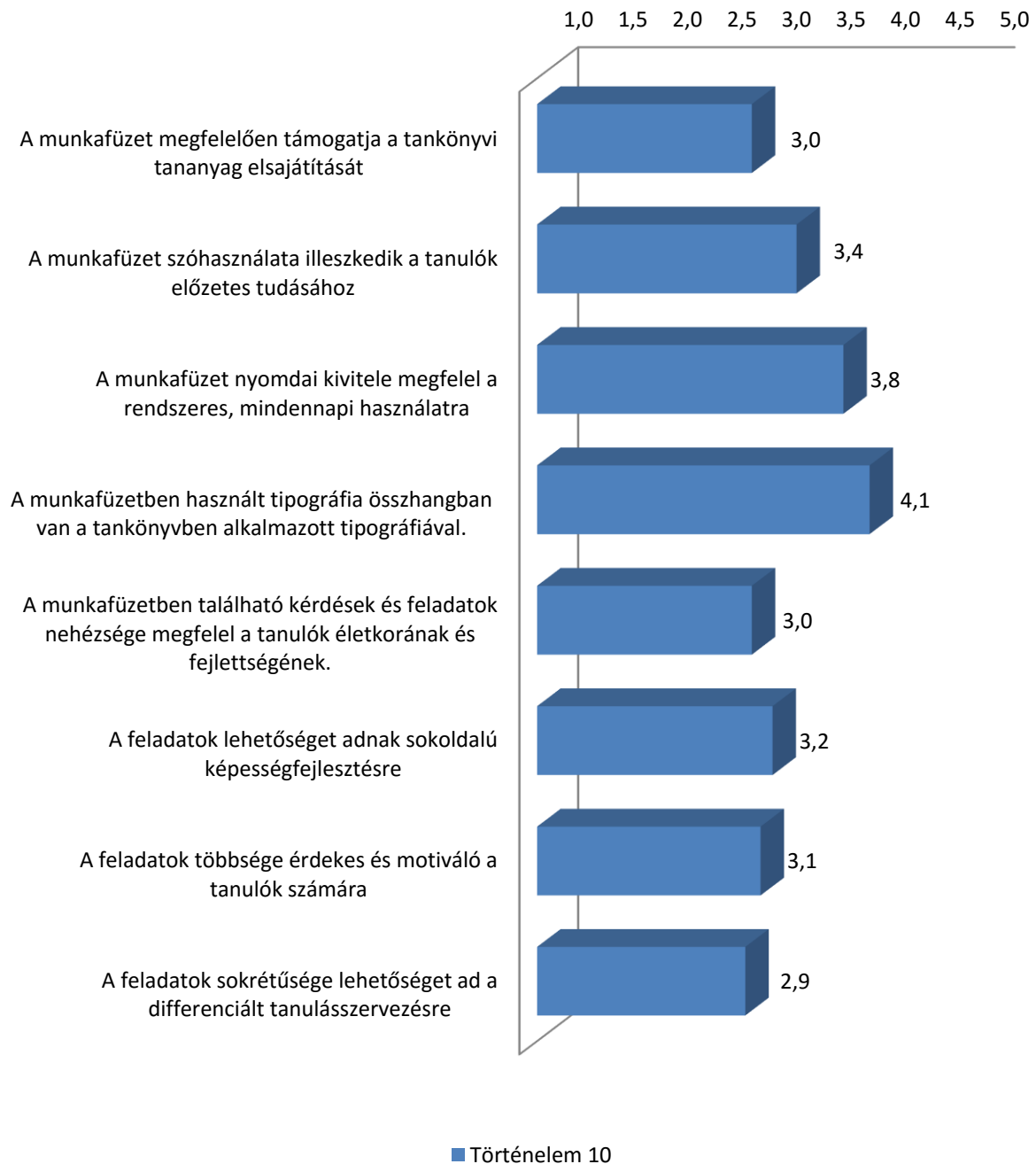
A tipográfiai jellemzőkkel is inkább elégedettek voltak mondhatóak a tanárok.

11. ábra: Tipográfia

A munkafüzet tipográfiáját a tankönyvvel összhangban lévőknek ítélték. Legnegatívabbnak a feladatok differenciált tanulásszervezéshez nyújtott segítségét ítélték.

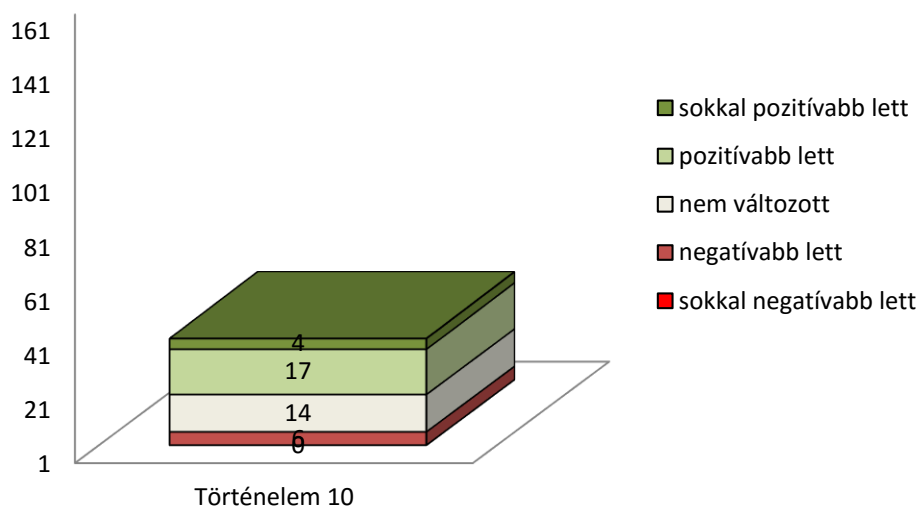
12. ábra: Munkafüzet

III. Vélemények változása

A **vélemények változása** szempontjából azt láthatjuk, hogy a tankönyv megítélése a tanév során a válaszadók felének esetében javult, és hetedüknél pedig negatívabb lett. 15%-a válaszadóknak nem szívesen tanítaná újra ezt a tankönyvet a diákjainak.

13. ábra: Vélemények változása

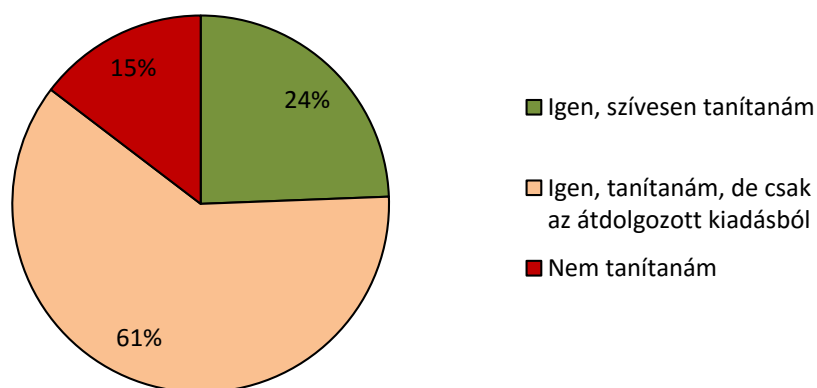
A fenti megoszlással összhangban, a szöveges értékelésekben szintén a pozitív észrevételek felé tolódott el a válaszok súlypontja.

A véleményük kedvező irányba történő megváltozásának okaként konkrétumokat (is) megjelölők említették a vizuális megjelenését, ábrákat, grafikonokat, képeket, az összefoglaló táblázatokat, az (új típusú) feladatokat, a forrásanyagokat, vagy hivatkoztak konkrét anyagrészekre, illetve a munkafüzetre.

A könyvről immár kevésbé kedvező benyomással rendelkezők szerint viszont az nem feltétlenül támogatja megfelelő módon a tanítási/tanulási folyamatot, különös tekintettel a szövegezésére. Ebben a vonatkozásban utaltak továbbá adott tartalmi hiányosságokra, valamint a digitális tananyagra. A munkafüzet, illetve a feladatok megítélése sem volt egységesen pozitív.

14. ábra: Szívesen tanítaná-e a következő osztályát is ebből a kísérleti tankönyvből?

Történelem 10

A válaszadók túlnyomó többsége, még ha csak a javaslataiknak megfelelően átdolgozott kiadást is, de használná a könyvet a jövőben. A szöveges értékelésekben ugyanakkor számos kritikai észrevétel megfogalmazódott.

Az „elfogadók” általában véve elégedettek a törzsszöveggel, a források és a vizuális elemek mennyiségével és minőségével. Ugyanakkor a válaszadók tartalmi hiányosságokra, pontatlanságokra, hibákra hivatkoznak; többen úgy látják, a könyv nincs feltétlenül összhangban a kimeneti követelményekkel és/vagy a tanulók életkori sajátosságaival, terhelhetőségével.